

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

"לדורות"

סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצולת השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il אנו מודים לך מראש על הנכונות לשיתוף הפעולה.

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: שכרי קורדובה	שם פרטי: רחל
------------------------	--------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה

יש לרשום שמות ומקומות באותיות בדפוס (גם בלועזית) במקומות המסומנים

שם משפחה לפני המלחמה או בתקופתה: קורדובה		בלועזית KORDOVA		שם משפחה לפני המלחמה או בתקופתה: קורדובה	
שם פרטי לפני המלחמה או בתקופתה: רחל		בלועזית RACHEL		שם פרטי לפני המלחמה או בתקופתה: רחל	
מקום לידה (ישוב, מחוז):		בלועזית NOVA ZAGORA		מקום לידה (ישוב, מחוז):	
שם פרטי של האב: חיים		שם פרטי ושם נעורים של האם: מרים כהן		שם פרטי של האב: חיים	
שם פרטי של האשה/הבעל (אם היה/תה נשוי/נשואה לפני המלחמה):		שם נעורים של האשה:		שם פרטי של האשה/הבעל (אם היה/תה נשוי/נשואה לפני המלחמה):	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה (ישוב, מחוז):		בלועזית YAMBOL		מקום מגורים קבוע לפני המלחמה (ישוב, מחוז):	
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: תלמידה		מקצוע לפני המלחמה:		השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: תלמידה	
מקומות מגורים בתקופת המלחמה (ישוב, מחוז, ארץ):		מבול		מקומות מגורים בתקופת המלחמה (ישוב, מחוז, ארץ):	
האם היית בגטאות? אילו ומתי?					
האם היית במחנות? אילו ומתי?					
מקום השחרור:		תאריך השחרור:			
האם שהית במחנה עקורים? שם המחנה?		לאן עברת/חזרת לאחר השחרור (ציין מקום)?			
מקומות/מחנות בדרך לארץ: טורקיה, סוריה, לבנון		שנת העליה: 1941		שם האנייה: (אם עלה בדרך הים)	

אנא ספרי על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: משפחה, סביבה, ילדות ולימודים, עבודה, חברות בארגון): נא לכתוב בגוף ראשון

נולדתי ב-23.12.1924, לאמי מרים לבית כהן, מורה במקצועה, ולאבבי חיים לבית קורדובה מנהל חשבונות במקצועו, בנובה זגורה, בולגריה. נובה זגורה היה מקום עבודתו של אבי. המשפחה המורחבת סבא דודים ודודות התגוררה בימבול. רעידת אדמה חזקה שהתרחשה בבולגריה ב-14.4.1928 גבתה קורבנות רבים, למזלנו ממשפחתנו היא גבתה אך ורק את קירות הבית, לחרדתם של המבוגרים ולשמחתם הבלתי מרוסנת של הילדים עברנו להתגורר בסוכה בחצר.

אחי יצחק הצטרף למשפחתנו המאושרת ב-5.2.1930. זמן קצר לאחר הולדת אחי "נדדנו", במסגרת עבודתו של אבא כמנהל חשבונות, לטברדיצה. כפר קסום למרגלות הר. ההר כולו שכן על מצבורי פחם ופרנסתם של גברי הכפר הייתה כריית פחם. שדות שושנים, שהיוו אז והיום חלק מתעשיית בושם הורדים בבולגריה מילאו את חלל האוויר בריח קסום. הייתה זו ילדות מאושרת, שמחה ומשוחררת.

בהגיעי לגיל בית ספר, הוחלט לחזור לימבול. הורי היו ציונים ובית ספר יהודי לא היה בטברדיצה. אי לכך, חזרנו לימבול לחיק המשפחה המורחבת.

ימבול שוכנת כמאה ק"מ מערבית לעיר הנמל בורגס. קהילה יהודית עתיקת יומין שכנה בעיר. חלק מבני הקהילה היהודית היו ממגורשי ספרד. בתחילת המאה העשרים מלאו לקהילה היהודית בימבול 400 שנה. ממחקר שנערך באוניברסיטת תל אביב עלה כי משפחת קורדובה מימבול, שעליה אני נמנית, הינה צאצאית ישירה של אחד מבני הרמב"ם – רבי משה בן מיימון שמקום מוצאו העיר קורדובה בספרד.

יחסים מצוינים שררו בין הבולגרים לבין היהודים. יחס כבוד והערכה הדדית שררו, לפחות בחלקם הגדול, ביניהם. קיימת היתה הפרדה בין הבולגרים לבין היהודים במערכת החינוך, לפחות בגילאי בית ספר יסודי. חיים יהודיים ערים התנהלו בימבול. בית הספר היה יהודי ועברית נלמדה בו. פעילות ציונית ענפה התנהלה בעיר. תנועות הנוער "מכבי" "השומר הצעיר" הכשירו צעירים לעליה לארץ ישראל. כיוון שהיו גילויי אנטישמיות, ולא ניתנו הלוואות ליהודים, הוקם בימבול סניף של בנק "גאולה", שמרכזו היה בסופיה הבירה. אבי מונה למנהל הבנק. אמא שימשה מורה בבית הספר היהודי. החגים היהודיים נחגגו כמנהג המסורת. הייתה זאת יהדות ציונית, ליבראלית ורחוקה מכפיה. היינו גאים להיות יהודים וגאים להיות ציונים.

ב-1939 הצטרפה בולגריה לברית עם גרמניה ומפלצת האנטישמיות הרימה ראשה. פתע פתאום נשמעו קולות אחרים. אני, למדתי באותה תקופה בבית ספר בולגרי. תשובתה של אחת התלמידות לא נשאה חן בעיניה של המורה שאמרה לה בכעס "איך את מדברת, ממש כמו יהודיה". אומנם המורה מיהרה להתנצל בפני, אך אני, כיהודיה גאה הרמתי ראשי ויצאתי מהכיתה. באוקטובר 1941 נחקק חוק "להגנת האומה". היהודים חויבו לענווד כפתור צהוב דמוי מגן דוד, הנמצא ברשותי עד עצם היום הזה. בתי ועסקי יהודים סומנו ואנו היהודים סולקנו מהמוסדות להשכלה גבוהה.

הורי היו פעילים ציוניים ומודעים לכך כי הזמן קצוב, והסכנה קרובה. הגרמנים נכנסו לעיר. עד עצם היום הזה אני זוכרת את גלגלי המכוניות שפלו לעיר. עליית הנוער הצליחה להוציא בני נוער אבל הם היו אמורים להיות מגיל 15 ומעלה.

במהירות, מבלי לשאול לדעתי, ציודתי במזוודה והעלו אותי, ילדה בת 15 בלבד, ביחד עם ילד בן גילי, שלא היה מוכר לי, לרכבת שאמורה הייתה להגיע לקושטא שבטורקיה ומשם להמשך המסע שהמטרה הסופית היא ארץ ישראל.

נערים ונערות אחרים מימבול לא נשלחו על ידי בני משפחותיהם לארץ ישראל. בטוחים היו כי הכיבוש הגרמני יסתיים במהירות והכל ישוב על מכונו בשלום. הורי כאמור סברו אחרת.

הותרתי מאחורי תוך יממה, ללא הכנה מראש, הורים ואח, שהיה צעיר מדי מכדי להצטרף, ומשפחה מורחבת אוהבת וחובקת. יצאתי לדרך ילדה בודדה ומפוזרת.

נא ספרי על קורותיך בזמן המלחמה

(ציוני דרך: מעצר וגירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים ביוזנראט/תנועות נוער/מחתרת/פרטיזנים, השתתפות בבריחה/התנגדות/לחימה, האם אדם/ארגון יהודי/לא יהודי סייע באופן משמעותי להצלתך; בריחה/הגירה בכפייה, פינוי/אוווקאציה למרכז ברית המועצות):

אנא ספרי על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ

(ציוני דרך: השחרור וחזרה הביתה, חיים אחרי המלחמה, בריחה, העפלה/עליה):

נא ספרי על חיך בארץ

(ציוני דרך: לימודים/תעסוקה, שירות צבאי, פעילות ציבורית או תרבותית, משפחה/דורות המשך וכו'):

הייתי ילדה בת 15, בפעם הראשונה בחיי בודדה לחלוטין. רק אני ומזוודתי ברכבת הדוהרת. היה זה לגבי מסע מפחיד לעבר הלא נודע. צפירת הקטר בישרה כי הגענו לקושטא, טורקיה. נציג עליית הנוער כבר ציפה לי בתחנת הרכבת. צורפתי לקבוצת בני גילי,

שהגיעו לקושטא ממקומות שונים, פליטי מלחמה כולנו, כשהמטרה היא עליה לארץ. אותות המלחמה הורגשו בקושטא. ופצצות נחתו בקרבתנו. משפחות יהודיות דאגו למזון לקבוצה הצעירה עד הגיע הזמן לעליה. כעבור שבועיים הקבוצה מנתה כבר ארבעים בני נוער. חצינו את הבוספורוס, המשכנו לסוריה, לבנון, והגענו לארץ, לחיפה. המסע ארך כחודש ימים.

בני הנוער חניכי מכבי גורדוניה, ואני ביניהם, הופנו למוסד החינוכי בבן שמן. חברי תנועת השומר הצעיר הופנו לקיבוץ עין שמר. כפר הנוער בן שמן הפך לביתי. בן שמן היה עבורי בית חם והיה זה ביתם האוהב והנערץ גם של מאות נערים ונערות אחרים. כולנו זוכרים לטובה את התקופה בבן שמן. המורים היו מורים לחיים. הם שימשו, כמיטב יכולתם, כתחליף להורים הנעדרים. אבל בסופו של דבר היו אך ורק תחליף. המורים אהבו אותנו, דאגו לנו וחינכו אותנו. עבדנו בעבודות חקלאיות שונות, כהכנה לעתיד, ליישוב ארץ ישראל. טיילנו רבות בארץ ישראל. הוכנו נפשית וגופנית להגשמת החזון.

בהיותי בת 17, לאחר שנתיים בכפר הנוער בן שמן הועברה הקבוצה כולה לגניגר. היה זה שלב נוסף בהכנה לעליה על הקרקע והקמת יישובים. שנתיים שהיינו בגניגר. הקבוצה התגבשה ואנו השתלמנו בענפי החקלאות השונים. אני רכשתי מיומנות מיוחדת כרועת כבשים. הערבים היו ערבי הווי תוססים וכולנו היינו נרגשים לקראת העתיד. הימים ימי מלחמת העולם השנייה והשלטון בארץ ישראל היה המנדט הבריטי.

במשך כל אותה התקופה לא היה לי שמץ מושג על המתרחש בימבול. לא ידעתי מה עלה בגורל משפחתי, הורי, אחי, והמשפחה המורחבת. מחוסר ברירה למדנו לחיות עם הלא נודע.

הימים חלפו הקבוצה עברה כשלב סופי לקראת הגשמה העתידית לרעננה. הוקם שם קיבוץ בועיר אנפין. גם שם כבר ניתן לקיבוץ העתיד לקום אורים. מקום מושבו העתידי בנגב. ברעננה סופחתי למרפאה. הוכנתי להיות האחיות בקיבוץ.

הבריטים ששלטו בארץ לא אפשרו עליה חופשית לארץ. פליטים, הוברחו בדרכים לא דרכים לארץ. אני שימשתי כבלדרית מסמכים לעולים. הברחתי את המסמכים המזויפים על גופי. נבחרתי לתפקיד מעצם היותי בחורה. הג'נטלמנים הבריטים נמנעו מלערוך עלי חיפוש. לא הרשתי לעצמי לפחוד. ידעתי זאת חובתי.

מלחמת העולם השנייה הסתיימה ולהורי ולאחי התאפשר לעלות לארץ. הם מיהרו לנצל את ההזדמנות ולהגיע לארץ. סוף סוף המשפחה התאחדה. אחי יצחק הפך לחניך כפר הנוער בן שמן. הורי עברו להתגורר בחולון.

בערב יום כיפור 1946 עלו 11 נקודות ישוב חדשות על הקרקע. אורים, קיבוצי, הייתה אחת מנקודות הישוב החדשות. סוף סוף התגשם חזוני, הקיבוץ הוקם. שימשתי אחות בקיבוץ, עבדתי במכבסה, במתפרה, הייתי מאושרת.

3

אחי יצחק מוכשר היה במיוחד. מבין 500 איש שניגשו לבחינה בטכניון בחיפה. בודדים בלבד התקבלו. יצחק היה ביניהם. אחד התנאים ללימודים בטכניון היה התנדבות למשך שנה. אחי יצחק התנדב בשמחה. באוגוסט 1947, בהיותו בן 17 בלבד, הפך יצחק קורדובה אחי, לנוטר במשטרת הישובים היהודיים. שמר על דרך פתוחה בכביש שהוביל את השיירות בדרך לירושלים.

באחת המשמרות של הנוטרים, ק"מ ספורים מבית הספר החקלאי מקווה ישראל, ליד הישוב הערבי אזור, הקימו הערבים מחסום אבנים. שבעת הנוטרים, ביניהם אחי ירדו כדי לפנות את המחסום. כולם נרצחו על ידי הערבים תושבי אזור.

ב-1948. 22.1. אחי האהוב יצחק קורדובה נהרג בהגנה על הדרך לירושלים ועדיין לא מלאו לו 18 אביבים.

מפקדם של שבעת הנוטרים היה אליהו שמר. לימים כתב אחיו, הסופר משה שמיר את ספרו "פרקי אליק" לזכר אחיו וחבריו הנוטרים. לימים הוקם ישוב שנושא את שמם של שבעת הנוטרים שנרצחו משמר השבעה. בית ספר באזור נקרא על שמם וכן נקראו על שמם אתרים נוספים באזור. עד עצם היום נערכת עצרת זיכרון בבית ספר "שבעה" באזור ביום מותם של שבעת הנוטרים.

על מות אחי נודע לי מקריאה בעיתון שהוצגה בשדה ליד הקיבוץ. חלפו ימים אחדים עד שהצלחתי להגיע להורי בחולון. בהלוויית אחי לא השתתפתי. עזבתי את חברי וקיבוץ אורים, ידעתי שאני חייבת להישאר עם הורי, לתמוך בהם.

בגיל 24 חזרתי להתגורר עם הורי באותו חדר. באותה תקופה חלקו שתי משפחות דירה אחת. ככל אחד מהחדרים שכנה משפחה. הידע שצברתי כאחות מרפאה ברעננה וכאחות בקיבוץ סייעה בידי. התקבלתי לעבודה במרפאת מנסבאך בחולון. הפכתי שותפה לפתיחת מרפאות נוספות בחולון, שהלכה וצמחה.

אבא עבד כמנהל חשבונות ולאחר זמן נבחר למועצת העיר חולון. הצלחנו לרכוש את החדר השני בדירה וסוף סוף היה לי חדר משלי. השנים חלפו במהירות ובשנת 1957 נישאתי לבעלי אליעזר שכרי, פליט שואה מפולין. נולדה לנו בת יפהייה ומוכשרת נחמי ולשמחתנו ולאושרנו לא היה גבול. 23 שנים חיינו יחד עד לפטירתו של בעלי ממחלה קשה.

אמי נפטרה בגיל 82. בדיוק 35 שנה לאחר מותו של אחי יצחק. אבי היה בן 91 במותו.

במסגרת טיול בספרד הגעתי לעיר קורדובה. פתע פתאום הכתה בי ההכרה שאני הצאצא האחרון שנושא את השם קורדובה. לא נשאר בן שישא את השם. החלטתי לחזור לשם נעורי. ומאז שמי הוא רחל שכרי-קורדובה.

בתי נחמי בגרה, למדה ונישאה לבעלה דני. הם הפכו להורים מאושרים ואותי הפכו לסבתא מאושרת וגאה לתמרה אלונה ולאמיר. אני רק תקווה שסוף סוף ישרור שלום ושלווה תרד על הארץ והעולם כולו.